

NOVĂȚEANUL

Publicație lunară

ORAȘUL NOVACI ❖ ANUL IV, NUMĂRUL 37 ❖ Marți, 12 Iulie 2016 ❖ ISSN 2392 – 6961

100 de ani de la moartea lui DUMITRU BREZULESCU (1879 – 1916)

inițiatorul celui mai important proiect de dezvoltare durabilă a unei localități gorjenești

Dacă s-ar face un top al personalităților care au marcat viața și istoria localității Novaci, cu siguranță primul loc ar fi ocupat de una dintre personalitățile de prim rang ale Gorjului și vremii, ridicat de aici din sătucul care avea să devină, prin strădaniile sale și a celor care i-au urmat, un ținut binecuvântat de Dumnezeu – **Dumitru Brezulescu**.

Dumitru Brezulescu se naște la 20 septembrie 1879 la Novaci, ca fiu al învățătorului Dumitru Breazu, în vârstă de 37 ani și al lui Ioana, gospodină în etate de 21 ani.

Rămas orfan de tată la vârsta de numai patru ani și jumătate (1884), Brezulescu, al cărui tutore legal este numit Gheorghe Preoteșescu, ajunge sub oblăduirea destoinicei învățătoare Paulina Răduțescu, cea care-i va călăuzi viața spre nobilele idealuri de mai târziu.

Încă din primii ani ai școlii primare, micul Matache, diminutiv cu care era alintat de cei care l-au cunoscut, dovedește calități deosebite și o surprinzătoare înclinare spre învățatură.

Meritul revine deopotrivă și celor doi dascăli care i-au insuflat dragostea de carte: Paulina Răduțescu, cea care se ocupa și de educația lui, preluând unele atribuții materne și căreia Brezulescu îi va păstra mereu prețuire și recunoștință publică și Gheorghe Morușianu, originar din Ardeal, om cu multă știință de carte, cu o vastă cultură istorică și filologică, cunoscător al limbilor latină și greacă.

După terminarea școlii primare la Novaci, Dumitru Brezulescu intră la Gimnaziul real înființat de curând în Târgu-Jiu.

„Ca elev de gimnaziu se arată în *Gorjul nr. 3-4*, anul XXVIII, Dumitru Brezulescu dă dovadă de calități uimitoare desfășurând o dublă activitate: aceea de școlar sânguinos, precumpănit pe calea muncii rodnice și ocolind naivitățile copilăriei și adolescenței cu puterea bărbatului format și cea extrașcolară, cu preocupări serioase asupra moravurilor educative, comune vârstei prin care tot omul trece.

Cuvântările ținute de elevul Brezulescu la serbările gimnaziului sau la serbări naționale, focul sacru pe care-l dezvoltă, fondul serios și claritatea dicțiunii au făcut epocă”.

În timpul vacanțelor, Brezulescu are posibilitatea să însoțească în munții noștri pe învățații Europei, care veneau aici să facă cercetări științifice: profesorii Carol Redlich de la Universitatea din Brno, Franz Toula de la Politehnica din Viena, ma-

rele geograf francez Em. de Martonne, prof. dr. Ludovik Mrazek de la Universitatea București, uimiți cu toții de calitățile extraordinare cu care era înzestrat elevul gimnaziului din Târgu-Jiu. Prof. Franz Toula spunea despre Dumitru Brezulescu că este de o „intelligență rară, dătătoare de mari speranțe”, în timp ce Em. De Martone îi scria elevului Brezulescu: „Dumneata ești din aceia în care cineva poate avea încredere că va face cinste țării lor”.

Tot în gimnaziu, Brezulescu are preocupări de folclor și arheologie „nu din curiozitate copilărească ci din dragostea de a ști, acea dragoste de a ști care dă putere judecății să facă pași repezi”.

Terminând gimnaziul, Brezulescu se înscrie la Liceul Clasic „Traian” din Turnu-Severin. Aici, elevul Brezulescu este deja un om cu o gândire matură, fructul destoiniciei marilor dascăli ai micului gimnaziu din Târgu-Jiu: Iuliu Moisil, Alex. Ștefulescu, Rolla Piekarski, A. Diaconovici, Ștefan Bobancu, Augustin Crainic și al faimoasei mișcări culturale, aproape unite în intensitatea ei la acea vreme, în Gorj și în țară.

Sub îndrumarea unor dascăli de valoare, Brezulescu este premiant de onoare al liceului. Ține multe studii, conferințe care culminează cu conferința ținută în sala Ateneului din București, cu titlul: „Privire generală asupra istoriei românilor”, despre care presa vremii spunea că „publicul electrizat a izbucnit în urale nesfârșite și multe inimi au bătut înfiorate de focul patriotismului ce izvoră din cuvintele sale inspirate” (Drapelul din 13 mai 1900).

În timpul studiilor liceale colaborează la numeroase reviste și gazete: Familia, Cronica, Șezătoarea săteanului, Revista Universitară, Universul, Almanahul tipografic etc., articolele sale fiind deosebit de apreciate.

Terminând liceul, la îndemnul profesorilor săi dar și potrivit aptitudinilor, se înscrie la Facultatea de Drept din București, unde în trei ani și jumătate își dă toate examenele de licență, fiind proclamat în 1905 licențiat în Drept „Magna cum laude” al Universității bucureștene.

Teza de licență pe care Brezulescu a susținut-o s-a intitulat: „Contribuțiuni la studiul proprietății în devălmășie a munților noștri”, lucrare în 65 de pagini ce a stârnit un interes imens, fiind însoțită de ample elogii în presa vremii, îndeosebi prin Spiru Haret, Nicolae Iorga și alții. Lucrarea este o sinteză a năzuințelor sale de viitor.

Pag. 3

Constantin DĂRVĂREANU

BOALA ȘI ÎNMORMÂNTAREA LUI DUMITRU BREZULESCU

Într-una din călătoriile lui la București, ca parlamentar, în 1916 s-a îmbolnăvit. A căpătat o afecțiune în regiunea ficatului. Neputându-i-se stabili un diagnostic exact la Tg. Jiu, a fost trimis la București, unde a fost văzut de toate somitățile medicale, în frunte cu Toma Ionescu și Danielopol. I-au făcut o serie de puncții, de la axila (subțioara) dreaptă până deasupra ficatului, dar nu s-a putut da de puroi. Slăbea văzând cu ochii.

Atunci și-a exprimat dorința să i se aducă apă – acolo, la București –, cu ulciorul de lut, din izvorul de la Novaci, din care a băut de când era copil.

Prietenii i-au împlinit dorința și Brezulescu nu a mai ținut seama de nici un sfat medical: a băut țărânește apă din țurloiul bătrânesc, până a simțit că s-a răcorit. Fiindu-i mai rău, a cerut să-l aducă la Novaci, acasă, între ai săi. L-a însoțit dr. Nicolae Lupu, prieten personal. Imediat ce au sosit la Novaci, au trimis după

medicul Nicolae Hasnaș. Acesta l-a găsit într-o stare de mare slăbiciune. Puls mic, filiform, cu accese de febră, de două, trei ori pe zi. Cu glas pe care și-l stăpânea, dar în adânc gâlgâind de jale, Matache Brezulescu spune: – Nu mai puteam sta la București, doctore. Am venit la tine aici. Lupu era cu ochii în lacrimi.

Medicul de la Tg. Jiu, examinându-l din nou, printr-o întâmplare, îi găsește colecția purulentă și, în fața doctorului Lupu, îi face puncția. Dă peste

puroi, deasupra ficatului. Neavând instrumente, amână operația și pleacă la oraș să și le aducă. La întoarcere era prea târziu. Dumitru Brezulescu nu mai era. Murise, dar cu diagnosticul stabilit la sfârșit. I-au făcut îmbalsămarea și a găsit colecția puroiului tocmai sus, îndărătul ficatului...

Al. Grigorescu – consilier administrativ la banca „Gilortul” („Unirea Neamului”, an III, nr.145 din 24 iulie 1916, pag. 2-3.)

Pag. 2

Cristian GRECOIU

DUMITRU BREZULESCU – FĂURITORUL NOVACIULUI MODERN

La 12 iulie 2016 se împlinesc 100 de ani de la moartea lui Dumitru Brezulescu, fostul director al Băncii Populare „Gilortul”, licențiat în Drept „Magna cum laude” al Universității București, doctor în Științe juridice la Paris, deputat de Colegiu III în trei sesiuni consecutive în Sfatul Țării (1912-1916), făuritorul Novaciului modern.

Despre cel care a înființat una dintre primele bănci populare din România, în 1902, Banca Populară „Gilortul”, despre cel care a scos țărănul novăcean din starea de clăcășie, din întunericul în care se zbătea de atâția amar de ani, despre cel care a făcut o adevărată împroprietărire prin cumpărarea Moșiei Novaci și împărțirea ei celor săraci care trudeau pe moșia respectivă, s-a scris foarte mult. S-au scris cărți, articole în presa locală și județeană, s-au ținut adunări de comemorare a marii personalități novăcene, s-au organizat simpozioane, evocări, concursuri etc.

Ziarul „Novăceanul” a scris în mai multe dintre numerele sale despre cel care a fost Dumitru Brezulescu, omul de numele căruia se leagă multe dintre obiectivele care dăinuie și astăzi în Novaci. În numărul de față, voi reproduce o parte din discursul rostit de învățătorul Ion Giugiulan, ultimul director al Băncii Populare „Gilortul” Novaci cu prilejul Adunării Generale a Băncii din 24 martie 1946.

„Mai înainte de a păși la orice discuțiuni, gândul nostru în această zi trebuie să se îndrepte în-apoia vremurilor și să ne amintim de acela care a

înființat această instituție cooperatistă, acum 44 de ani, având o singură dorință: ridicarea și înflorirea Novaciului, precum și a întregii regiuni de sub acest plai, de acela care-și odihnește trupul în Cimitirul Hirișești, iar sufletu-i priveghează permanent asupra noastră, călăuzindu-ne pașii pe calea cea bună,

de acela pe care unii de aici din sală, de aceeași vârstă, puțini la număr, îl cunosc din timpul vieții, alții care ni-l amintim de pe vremea când eram copii, iar alții care nu-l cunosc, dar îi văd chipul turnat în bronz în mijlocul brazilor din grădinița de peste drum de Bancă, să pomenim și toți să ne îndreptăm pios gândul spre acel om – care-i ctitorul Novaciului de azi – și care este DUMITRU BREZULESCU.

Nu se poate concepe o adunare generală a Băncii Populare „Gilortul” fără a face introducere

în legătură cu omul – Matache Brezulescu, primul fondator, preamărindu-i opera: înflorirea satului de azi. Fiindcă, Domnilor Societari, tot ce avem azi în Novaci, toată ridicarea gospodărească a sâtenilor, toată libertatea economică, toată faima acestei localități de munte dusă în largul țării, este de pe urma acestei instituții cooperatiste, Banca Populară „Gilortul”, întemeiată de Brezulescu.

Alături de noi, care simțim acest lucru, streinii care ne vizitează an cu an, constată și fac cunoscut mai departe ceea ce s-a înfăptuit aicea, făcând aceasta prin vorbă sau scris.

Nu mă pot opri ca să nu citesc dintr-o revistă a cooperației române, ceea ce se scrie despre noi, ca să se știe în toate părțile. Iată textul: <Nu știu cum arăta așezarea Novacilor înaintea prodigioasei activități a Băncii Populare din această comună. Ce știm și admirăm astăzi sunt realizările ei pe toate târâmurile.

Ici vezi ridicându-se falnic localul unde Banca își are sediul, cu un hotel de prim rang, unde tot călătorul poate găsi ospitalitatea proverbială a Novaciului; mai la vale școala primară, construită după toate regulile tehnicii moderne și înzestrată cu un bogat material didactic intuitiv, unde copiii satului, pe lângă slova românească, învață a ști ce se poate realiza când este unire și înțelegere; nu departe de școală, tot din dărnicia Băncii Populare,

Pag. 4 **Constantin DĂRVĂREANU**

...BOALA ȘI ÎNMORMÂNTAREA LUI DUMITRU BREZULESCU

Urmare din pag. 1

Încă de la prânz joi 12 iulie se revărsase la Novaci valuri de lume, tineri și bătrâni, femei și copii din plaiurile Novacilor, de la Polovragi și până la Crasna, și la vale până la Tg. Cărbunești, nu mai vorbesc de alegătorii colegiului III, veniți cu sutele, din tot județul în frunte cu bătrânul deputat țărănesc „Nenea Dincă”, care, deși albit, dar tot falnic ca un vultur, purta jalea mulțimii.

Pe la ceasul 1 sosiră delegațiile din București și Tg. Jiu. Se întruni repede la Bancă Consiliul de Administrație, se alese președinte de onoare dl. ministru I.G. Duca, iar director neobositul avocat I. Dem Petrescu, văr primar al defunctului, care a lucrat toate actele băncii în calitate de avocat al ei, iar la ora 2, în jalea nesfârșitei mulțimi porni de la casa defunctului tristul cortegiul, fără muzică, doar glasul îngeresc al corurilor din toate comunele dimprejurul Novacilor, ducea la cer vestea jalei și tânguirii mulțimii întregi.

În frunte erau duse steagurile bisericilor din tot ținutul Novacilor, apoi nesfârșitul cler din tot plaiul în frunte cu preoții economi: Ciocănescu de la Vădeni, Oprișescu de la Pițic și Bardan de la Bălcești, iar în urmă nesfârșitul cler, apoi perina cu decorații purtată de dl. G. Tătărescu, carul cu piramida de coroane tras de 4 boi, dintre care se vedea de la depărtare a familiei regale, consiliului de miniștri, a ministrului Duca, a băncilor populare din țară, a camerei deputaților,

din care făcea defunctul parte, a băncilor populare din Gorj, a familiei defunctului și a cumnaților lui, a familiei Dumitrescu-Bumbești, a familiei Gr. Iunian, a dr. Lupu, a clubului liberal din Gorj, a prefecturii Gorj, a consiliului de administrație a Băncii „Gilortul” din Novaci, înființată și condusă de defunctul, și multe altele; de florărie nu mai vorbesc că era presărată și calea, căci toată lumea venise cu lumânări și multe flori, după care urma carul cu 4 boi al mortului în formă de piramidă trunchiată, iar sus spre vaza mulțimii de la orice depărtare sta coșciugul cu mortul deschis spre vaza generală a mulțimii pentru cea din urmă oară, toate pregătite așa cum nu văzuse și n-are să mai vadă jalnicii de azi Novaci.

După car urma familia, Ion D. Petrescu, văr primar al defunctului, socrii defunctului și cumnații, apoi nesfârșitul șireag de prieteni; vom cita familia N.D. Frumușanu, prefectul Gorjului, familia Titulescu, profesor universitar și deputat, familia Sever Pleniceanu, cumnați, familia întregă a d-lui G. Dumitrescu-Bumbești, inspectorul general al băncilor populare socotită casă părintească a defunctului în tot timpul învățământului la Universitate și oricând, Gr. Iunian, dr. Lupu, dr. Hasnaș, N. Carabatescu, Petre Caribolu, familia I.N. Răduțoiu, socotită casă părintească în Novaci a defunctului din copilărie până la majorat, frații Grigorescu din Bengești, învățători, preoți, alegători, toți prieteni nedespărțiți ai defunctului, consiliul de administrație al

băncii „Gilortul” de sub președinția defunctului, consiliul de administrație al băncii populare din Bengești în frunte cu președintele ei, Al. Grigorescu, federații la banca „Gilortul”, consiliul comunei Novaci, apoi lumea ca o mare nesfârșită, așa că cortegiul de la ora 2 abia a ajuns la ceasul 5 la cimitirul bisericii Hirișești, unde-i locul îngropării și al părinților defunctului. Energia și stăruințele simpaticului director al prefecturii, dl. I. Georgescu, au făcut ca impozantul cortegiul să-și urmeze în liniște calea lui de 2 kilometri.

Panglicile erau ținute pe dreapta de dl. ministru Duca, Fotin Enescu, directorul general al băncilor populare din țară și dr. N. Lupu, iar pe stânga de Gr. Iunian, N. Carabatescu și Adrian Dumitrescu-Bumbești, apoi urmau delegațiile: județul prin dl. N.D. Frumușanu, prefect și dl. I. Georgescu, director, Camera Deputaților prin dl. T. Frumușanu, vicepreședinte, dl. Gr. Iunian, dr. N. Lupu și Titulescu, deputați, Băncile Populare din țară prin dl. Fotin Enescu, director general și G. Dumitrescu-Bumbești inspector general, Tribunalele și judecătoriile prin dl. procuror de secție Caribolu, Primăria Tg. Jiu prin simpaticul nostru primar dl. C. Bălănescu și dl. Pătrășcoiu, ajutor, Federala băncilor din Tg. Jiu prin directorul ei Adrian Dumitrescu-Bumbești, agricultura prin inspectorul agricol și directorul sindicatului agricol dl. N. Carabatescu, negustorimea Tg. Jiului prin d-nii V. Roșca și D.

Ghibu de la Banca Cercului Comercial inițiată de defunct, delegații de bănci populare din întreg județul, Consiliul Casei Pădurilor din care făcea parte și defunctul. Regimul general silvic reorganizat în partea esențială a pădurilor munților de defunct. Fiindcă marți în apus de soare fu moartea și joi înmormântarea, timpul fiind scurt, n-au putu veni prietenii din țară, răspândiți ca în vacanță, dar dragostea de care se bucura peste tot se dovedește printr-un teanc mare de vreo opt sute de telegrame.

Cuvântările: dl ministru Duca din partea guvernului și a sa personală ca colaborator nedespărțit, dl. Fotin Enescu din partea băncilor populare din țară, dl. T. Frumușanu din partea Camerei Deputaților și dl. dr. N. Lupu, dl. Dr. N. Hasnaș, Gh. Tătărescu, Adrian Dumitrescu-Bumbești pentru băncile populare din Gorj, preotul G. Oprișescu din partea consiliului de administrație al băncii „Gilortul”, 2 studenți, universitari ajutați de defunctul și a încheiat dl. Al. Surupăceanu, agronomul băncii „Gilortul” și colaboratorul defunctului în chestiunile economice, forestiere și de podgorie ale băncii.

La ceasul 5 totul era sfârșit și valurile de lume, triste și tăcute se risipeau pe toate drumurile și la depărtările de unde erau venite.

Urmare din pag. 1

...100 de ani de la moartea lui DUMITRU BREZULESCU...

Notabil este și faptul că, student fiind, Brezulescu deschide în 1903, în ziarul „Universul” o rubrică pentru țărânițe, în care lumea satelor să-și potolească setea de gânduri și simțăminte bune și curate adresate ei. Activitatea studențească a lui Brezulescu la București cunoaște culmi nemaîntâlnite, între care înființarea Băncii Populare „Gilortul” în 1902 (student fiind în anul al II-lea) ocupă un loc primordial. De altfel, activitatea studențească a lui Brezulescu a fost închinată în întregime, ca și viața lui atâta cât a fost, ridicării și propășirii țărânimii române.

Studiile universitare și le desăvârșește prin cei doi ani de doctorat la Facultatea de Drept din Paris, după care se va dedica în întregime ideilor sale din anii studenției. Spuneam mai înainte că activitatea studențească a lui Brezulescu cunoaște culmi nemaîntâlnite, între care înființarea Băncii Populare „Gilortul” din Novaci. Evenimentul se petrece în ziua de 6 ianuarie 1902, zi de Bobotează, după săvârșirea serviciului religios pe malul Gilortului. Elevul de altădată, care vorbise ani în șir la atâtea serbări și adunări pentru trezirea și luminarea satelor, convinge mulțimea să treacă la fapte.

Sub aninii încărcăți în mantia iernii, vorbește țărânilor, arătându-le că ridicarea materială și îmbunătățirea traiului sunt posibile printr-o muncă rațională și prin înlesniri de credit. El le spune țărânilor că din creșterea vitelor, mai ales a oilor care constituie îndeletnicirea de bază a locuitorilor Novaciului și ai așezărilor din jur, cu fânețele și locurile de pășune obținute prin arendă, din livezile de pomi, mai ales de pruni și în sfârșit din pădurile proprietate moșnenească, s-ar putea trage foloase mult mai mari dacă ar exista la îndemână creditul bancar. Bani de împrumut se găseau doar la câțiva cămătari din sat care împrumutau cu 30-120% pe an și cu garanții de bunuri nemișcătoare ceea ce ducea la neputința țărânului de a mai scăpa de datorii. Sigur, ca orice început a fost greu. Pornirea s-a făcut timid, cu doar 72 lei și 26 membri.

Brezulescu a tipărit librete de societate pe care a trecut multe povețe, îndemnând la muncă și economie, la unire, „căci ceea ce nu poate face unul singur, fac cei mulți împreună”.

„Munca și economia închid sărăciei ușa”, „Fiți economi fiecare! Nu uitați însă că ceea ce nu poate face unul singur, fac cei mulți împreună, căci în unire stă puterea, și așa, strângeți economiile voastre la un loc și veți face zilele negre ale vieții voastre zile albe, iar pe cele albe pline de soare”, „Nu așteptați mila, adesea necurată și totdeauna jig-nitoare, de la alții”, „Adună la tinerete ca să ai la bătrânețe” etc.

Întemeind Banca Populară „Gilortul”, Brezulescu nu s-a gândit doar la satisfacerea unor nevoi urgente ale țărânilor. El visa o bancă puternică cu ajutorul căreia să cumpere moșia ce se întindea peste hotarele mai multor sate, moșie pe care s-o distribuie țărânilor lipsiți de pământ.

Din septembrie 1905 până în septembrie 1907 Banca a cumpărat treptat, din fondurile ei, fără a recurge la împrumuturi din afară, aproape trei sferturi din moșia boierească. Întreaga moșie a fost adjudecată prin licitație la Tribunalul Gorj, ultima parte consemnându-se la Administrația Financiară. Odată adjudecată moșia Novaci, avea să se împlinescă năzuința cea mai mare a vieții sale: împărțirea și distribuirea de pământ la cei ce nu aveau și tânjeau după el.

Dorința lui Brezulescu era să facă din Novaci o localitate model, dorință realizată numai în parte ca urmare a morții sale fulgerătoare la doar 36 de ani.

Lui Brezulescu i se datorește rețeaua de șosele din Novaci, între care Strada Parângului de astăzi, denumită atunci, Bulevardul „Tudor Vladimirescu”, șoseaua paralelă cu bulevardul respectiv, denumită astăzi Strada Dumitru Brezulescu și șoseaua care pleca de la actualul Monument al Eroilor peste râul Gilort în dreptul bisericii.

Dar câte realizări nu se leagă de numele lui Brezulescu, câte proiecte în care s-a pus atâta suflet, dar care nu mai există decât în amintirea oamenilor vârstnici, a bătrânilor! Mă gândesc unde ar fi fost astăzi Novaciul dacă acest mare om, iubitor al pământului în care s-a zămislit ar mai fi trăit măcar câțiva ani. Și mă gândesc la egoismul unora de acum, care nu văd decât interesul personal, fiind împotriva a tot ceea ce înseamnă viitorul acestei localități.

Ar fi multe de spus despre Brezulescu; multe fapte ce i-au onorat scurta-i existență au fost prezentate în capitolele

precedente. Deși viața i-a fost atât de scurtă, iată că și acum după mai bine de 90 de ani, numele lui Brezulescu este rostit cu respectul cuvenit de toți novăcenii. Asta înseamnă să lași ceva după tine în viață, atât cât este și nu să treci doar călător prin ea.

Opera sa cea mai importantă rămâne împărțirea și distribuirea de pământ omului sărac. El a scos pe oameni de sub clăcășie, i-a despovărat de camătă. Banca Populară „Gilortul”, înființată din inițiativa sa, a constituit mijlocul prin care Brezulescu a pus în practică năzuințele sale. Prin ea s-a dat pământ țărânilor, dar nu la simpla cerere, ci după o adâncă chibzuință pentru ca toată lumea să fie mulțumită și fiecare om să aibă convingerea echității. Încrederea țărânimii în el s-a concretizat în trimiterea sa în Sfatul Țării ca deputat de colegiu III, în trei sesiuni consecutive, chiar și în opoziție, din decembrie 1912 până la sfârșitul vieții (1916). În acești ani el a întruchipat tipul ideal al alesului poporului. Datorită lui, Novaciul devenise un punct de atracție și pelerinaj pentru multe personalități ale vremii: I.G. Duca, dr. N. Lupu, Grigore Iunian, Nicolae Titulescu (cumnat cu Brezulescu, ce se căsătorise cu sora mai mică a soției lui Titulescu), Dr. Istrati, Dr. Ion Cantacuzino, Toma Ionescu,

Danielopol, Longinescu, P.P. Negulescu, Dimitrie Gusti, Gh. Țițeica, Gh. Ionescu – Sisești, Constantin Mille, N.D. Cocea, Galaction și mulți alții.

Iată cum este descris Brezulescu în revista pentru popor, „*Șezătoarea sateanului*”:

„E înalt, cu pieptul oțelit ca și voința lui; fruntea mare ca măreția faptelor sale și lină ca imaculatul cinstei sale, ochii albaștri și cuprinzători, privirea fulgerătoare, iar în mersul lui sigur și apăsător vezi siguranța sa în lupta ce poartă și credința că în față-i nu este nimic imposibil.

Seamănă și la făptură și la porniri cu Avram Iancu. După cum eroul revoluției din 1848 își aduna Moșii, le vorbea, îi convingea și îi pornea în avânt nebun pentru scuturarea lanțurilor de robie, tot așa Brezulescu a adunat sătenii de sub poalele Parângului din Novaci, le-a vorbit de starea lor nenorocită, i-a însuflețit și a stârnit cea mai salutară revoluție economică pe tărâmul cooperăției sătești.

Izbânzile câștigate nu l-au amețit, căile strălucite ce s-au deschis în fața lui nu l-au ademenit. Ci a rămas și este încă între feciorii ogoarelor, de unde își trage obârșia”.

Iar *G. Dumitrescu-Bumbești, Inspector al Băncilor Populare și Cooperativelor sătești*, declara la 31 decembrie 1909:

„...Născut și crescut între săteni, cunoscându-le și calitățile și cusururile, prin munca desfășurată în plaiul Novaciului, a știut să pregătească starea înfloritoare de astăzi și să-și lege de numele său una dintre cele mai înălțătoare opere, cu care s-ar putea mândri un bun român în această țară”.

O moarte năpraznică a pus capăt vieții lui Dumitru Brezulescu într-o zi de marți, 12 iulie 1916, la doar 36 de ani.

În căsuța lui modestă din Novaci s-a stins marele și singurul prieten al țărânimii, Dumitru Brezulescu, înconjurat de soția sa, Lucia, având în apropiere pe fiica sa de numai câteva luni, Maria Ivona, care deși nu și-a cunoscut tatăl, l-a venerat toată viața, și de apropiatii săi, rude și prieteni. A fost conștient și a vorbit cu ai săi până în ultima clipă a vieții.

Moartea lui Brezulescu a lovit pe inițiatorul Băncii și sufletul mișcării cooperatiste, personalitatea cea mai rodnică, conducătorul sufletesc cel mai ales din câți a avut localitatea și regiunea novăceană vreodată.

În memoria marelui dispărut, **Gheorghe Tătărescu spunea:**

„El pierde în ceasul cel mare, anunțator al unor vremuri noi; el pleacă dintre noi în zvonul venit de departe al catedralelor prăbușite și al vaierului celor ce cad pe șesurile lumii, și care mor cu nădejdea că în urma lor va răsări o lume mai dreaptă și mai bună.

Această lume, în sosirea căreia el credea cu îndărătnicie, el nu o va vedea, după cum nu i-a fost dat să vadă încoronarea operei începută cu atâta strălucire.

El pornise să scrie o povestire minunată, în care mulți nu cred nici astăzi – și soarta i-a rupt din mână cartea, la cea mai strălucită pagină a ei... Să ne legătuim a duce mai departe opera începută de el, să luptăm cu aceeași întăritare până ce vom face să triumfe în acest județ ca și pe întinsul acestei țări idealul lui Dumitru Brezulescu...”

Au trimis telegrame: Ion I. C. Brătianu, prim-ministru, Nicolae P. Perikide, președintele Adunării, marele om politic C. Stere, Petre Carp, Constantin Neamțu, dr. Dumitru Culcer.

Dumitru Brezulescu a fost înmormântat în cimitirul din satul Hirizești.

Recunoașterea meritelor lui Dumitru Brezulescu se concretizează în scurta-i viață prin decorarea în 1909 cu Ordinul Coroana României, în grad de cavaler și cu Ordinul Steaua României, în 1911, în urma raportului Ministrului de Externe Mircea Djuvara.

Pentru ca imaginea binefăcătorului lor să fie mereu prezentă în ochii locuitorilor acestei așezări montane, novăcenii, la inițiativa Băncii Populare „Gilortul”, îi așază la 26 iulie 1936 în parcul din fața Băncii un bust, turnat în bronz, operă a sculptorului Ion Jalea. La împlinirea a 20 de ani de la moartea sa, cu care prilej a fost dezvelit bustul marelui om novăcean, alături de soția și fiica lui Brezulescu, de un impresionant număr de oameni veniți din toate colțurile Gorjului, au participat: primul-ministru Gheorghe Tătărescu, Ministrul Agriculturii și Domeniilor Vasile P. Sassu, vechi prieten și coleg de facultate cu Dumitru Brezulescu și subsecretarul de stat la acest minister,

Mihail Negură.

Din păcate, după instaurarea regimului comunist, Banca Populară „Gilortul” va fi desființată, iar bustul lui Brezulescu înlăturat și ascuns în beciurile securității de unde i se va pierde urma.

În anul 1994, Primăria Novaci va repara marea nedreptate instalând în același loc un nou bust, sub care se află gravat indemnul către țărâni rostit de Dumitru Brezulescu cu prilejul înființării Băncii Populare „Gilortul”, semn că amintirea lui a rămas neștearsă, cu toate vitregiile sorții și vremurilor trecute, redându-l istoriei care pe nedrept îl cam uitase.

Prin moartea lui Dumitru Brezulescu, Gorjul a pierdut un om cum rar se nasc, iar Novaciul a pierdut șansa de a ajunge una dintre cele mai dezvoltate localități ale Olteniei.

În *Calendarul Gorjului* din 1925 se spune: „Dumitru Brezulescu a rămas o figură strălucită cu care județul nostru veșnic se va putea mândri, iar istoria îi va da locul ce bine l-a meritat”.

Din păcate, istoria comunismului instaurat cu tancurile în România nu a recunoscut niciodată meritele acestui mare om, devotat sătenilor săi și localității pe care a scos-o din anonim.

Este regretabil faptul că un asemenea om a fost trecut atâta timp în umbră în timpul regimului comunist, din motive politice, fără să se ia în considerare faptul că și-a pus întreaga sa capacitate și întregul său suflet în slujba ridicării clasei țărânești. Ca director al Băncii Populare „Gilortul”, Dumitru Brezulescu a desfășurat o muncă uriașă, arătând lumii întregi ce poate cooperăția. Truda sa a fost încununată cu cea mai strălucită izbândă, Banca Populară „Gilortul” fiind considerată ca cea mai mare bancă populară din țară.

Voi încheia aceste însemnări despre Dumitru Brezulescu, cu cuvintele gorjeanului V. Uscătescu, apărute la 26 iulie 1936 într-o publicație gorjeană, la câteva zile după moartea lui Brezulescu: „*Să-l preamărim în gând și să-l urmăm în fapte!*”

Viața lui să fie o pildă pentru cei de astăzi și un stimulent la luptă pentru toți cei care vor să pună o piatră la temelie consolidării Neamului Românesc”.

...DUMITRU BREZULESCU - FĂURITORUL NOVACIULUI MODERN

➤ *Urmare din pag. 2*

s-a construit spitalul, unde se alină suferințele și se vindecă bolnavii, spital ce poartă numele lui Brezulescu; colo, în deal, se înalță falnică spre ceruri Biserica satului, care prin așezarea sa domină întreaga regiune și parcă ar spune oricui se îndreaptă spre ea, mergând pe frumoasa alee, străjuită pe ambele părți de plopi piramidali, plantați de Bancă: „Eu sunt aci prin dărnicia și larga înțelegere a conducătorilor Băncii Populare „Gilortul”; veniți de proslăviți opera celor care au ridicat Novacii din mizeria în care îi aduseseră clăcășia și arendășia”.

În afară de toate acestea, înțelegându-și rolul ei social, educativ și cultural, n-a încetat o clipă a fi în fruntea operelor și mișcărilor urmăritoare de interes

general; astfel, prin acordări de burse elevilor săraci-dar meritoși- a ajutat culturalizarea satelor. N-a fost om care, solicitând ajutorul Băncii pentru o săvârșire de folos obștesc să nu-l primească cu prisosință. Nu s-au ridicat monumente publice, nu s-au construit poduri, nu s-au captat ape, în fine nu s-au realizat opere sociale fără ca Banca Populară „Gilortul” din Novaci să nu-și fi dat cu prisosință obolul.

Dar, se puteau face oare toate acestea dacă la conducerea Băncii nu erau oameni care să înțeleagă rostul vremii și să urmeze cu sfințenie drumul trasat de Brezulescu?

Itată o instituție, care întărește convingerea că acolo unde există „omul cu suflet, voință și dragoste pentru aproapele, se pot urni din loc și munții”.

Novăcenii, cu ajutorul Băncii lor populare,

au ridicat și așezat, în dreptul instituțiilor ale căror baze fuseseră puse de Brezulescu, bustul în bronz al acestuia, pentru proslăvirea memoriei și drept pildă tuturor acelora care au și vor avea în mână frânele unităților cooperatiste din Novaci.

Banca Populară „Gilortul” e o puternică verigă în marele lanț al unităților noastre cooperative care și-au înțeles rostul și menirea în viața economică a satelor>”.

Am prezentat un fragment din discursul învățătorului Ion Giugiulan, rostit cu prilejul Adunării Generale a Băncii Populare „Gilortul” de acum 70 de ani, la 24 martie 1946. Încă odată ne dăm seama și nu trebuie să uităm ce au reprezentat Dumitru Brezulescu și Banca Populară „Gilortul” pentru Novaci și novăceni.

Prof. Ion ZORILESCU:

DUMITRU BREZULESCU – GAZETARUL

A vorbi despre publicistica lui Dumitru Brezulescu pare, la o primă vedere, hazardat, pentru că nu există un corpus de articole de presă semnate de el, măcar că un apropiat al său l-a reliefat ca pe un redevabil colaborator „la o mulțime de reviste și gazete – Șezătoarea săteanului, Familia, Cronica, Universul, Revista universitară, Almanahul tipografic etc – și articolele sale sînt, toate, frumoase, ca limbă, și interesante, în conținut” (1).

Din păcate, acele articole au rămas împrăștiate prin sus-amintitele publicații și ele s-ar putea face cunoscute doar dacă vreun tînăr, student sau cercetător, novăcean, s-ar învrednici să le depisteze, în colecțiile arhivelor și bibliotecilor, și să le adune între două coperti.

Pînă atunci, însă, ceea ce rămîne sigur, ca produs publicistic brezulescian, este revista Deșteptarea, concepută și subvenționată de tînărul și entuziastul avocat, în anul 1911 (2).

Gestul lui Brezulescu n-a fost, totuși, ceea ce, în teoria literară, se numește artă pentru artă, în accepție maioreșciană, ci, mai degrabă, artă cu tendință, în viziune gheristă, pentru că

dedesuptul lui era campania electorală de alegeri în Parlamentul României, unde ambițiosul novăcean se voia deputat în Colegiul al 3-lea și unde a și ajuns.

Așa se explică de ce, o dată ales – ca orice politician care se respectă – nu l-a mai interesat revista și, după numai trei numere, Deșteptarea a ... adormit pentru totdeauna.

Probabil că, dacă Brezulescu însuși n-ar fi plecat atît de tînăr și atît de neașteptat dincolo de Styx, revista ar mai fi (re)apărut, în serii noi, măcar în preajma altor campanii electorale.

Oricum, e de remarcat, în numărul inaugural, editorialul intitulat Rostul nostru, semnat de Brezulescu, editorial ce poate fi socotit un adevărat „Credo” al autorului – deopotrivă, pesimist și optimist – și care dovedește, într-adevăr, un veritabil condei gazetăresc:

„Avem o Țară de la Dumnezeu bogat înzestrată:

În Miazănoaptea și Apusul ei, România are Munții Carpați, frumoși, cu păduri întinse, prăpădite de noi pe unele locuri, cu pășuni mănoase, care nutresc

vite, în turme nesfîrșite și în cirezi nenumărate, și cu acele năvalnice izvoare și mari căderi de apă, care ar putea da o înapămintătoare putere de mișcare, pentru felurite fabrici și meșteșuguri omenești; ce vor mai ascunde, încă, înăuntrul lor Carpații, e o dovadă lăsată în grija muncii viitorului.

Sinul Țării e încins ca de un brîu de dealuri și coline, cu pămînturi minunate pentru vie, și de văi și vilcele, cu așezări norocoase pentru arbori roditori.

În Miazăziua și Răsăritul Țării, Dunărea și Prutul, care ușurează transportul bogățiilor noastre, și Marea cea Neagră, care e plămînul prin care respiră România, și, pretutindeni, în această parte de țară, cîmpii fără sfîrșit, cu pămîntul ca icra, pe care grîul crește nemilostiv, și bălți numeroase, în care pești gustoși și mulți trăiesc în voia lor (...)

Avem un popor: una, ca ginte, ca limbă, ca religiune, ca obiceiuri, și, în juru-i, pretutindeni, numai oameni de același neam, ca noi; avem un popor cu însușiri frumoase: deștept, muncitor, econom, moral, milos, viteaz, prășitor și iubitor de pămîntul pe care stă.

Și, cu un așa popor, și cu o

asemenea țară, totuși, nu se poate spune că viața României e bună (...)

Și, cîți înțelegem răul și putem lupta contra-i, suntem dator să o facem; nu-i nici un păcat mai greu decît să stai cu mîinile încrucișate ori să petreci, în fața nevoilor mari ale neamului tău (...)

Datorim străduință pentru deșteptarea acestei țări, pentru ca atunci, cînd cele cincii milioane de Români, de sub stăpîniri streine, își vor arunca privirile spre noi, să vadă, între granițele regatului, lumina vie a unei vieți de sănătoasă propășire.

În serviciul acestui frumos ideal, apare mica noastră foaie, menită să mărturisească credința în puterile poporului nostru, și, în cercul ei, să ducă, celor desnădăjduiți, cuvîntul bun, al mîngîierii, să aprindă, celor întunecați, candela sfîntă a luminei și să fie, pentru cei treziți, glas al deșteptării lor (...)

1) Ion Dem. Petrescu: „Dumitru Brezulescu”, Tipografia „Universul”, București, 1910, p. 7;

2) „Deșteptarea. Foaie pentru popor”, Novaci-Gorj, anul I, nr. 1, 15 ianuarie, nr. 2, 1 februarie, nr. 3, 15 februarie 1911,

DUMITRU BREZULESCU – FOLCLORISTUL

Preocupările folclorice ale lui Dumitru Brezulescu se învederează în formă indirectă, căci el însuși, plecat dincolo de Styx, mult prea devreme, n-a avut răgazul să-și adune culegerile într-un volum, cum, probabil, și-ar fi dorit, un semn, în acest sens, fiind publicarea legendelor „Descălecarea Țării Jiului de către un Negru Vodă” și „Negru Vodă și Novăcenii”, în revista sa „Deșteptarea”, numerele 1 și 3, anul 1911.

Așadar, este vorba despre o scrisoare a mentorului său, Vitold Rola Piekarsky, către Bogdan Petriceicu Hasdeu, prin care proteicul dascăl novăcean îi facilitează junelui student de la Facultatea de Drept o întîlnire cu ilustrul savant.

Itată partea scrisorii referitoare la „materialurile folclorice”:

**„Novaci-Gorj, 8-XII-902
Venerate Domnule Hasdeu,**

’mi permit a Vă ruga mult să binevoiți, cu obișnuita D-voastră bunătate pentru mine, a asculta și de astă dată rugămîntea mea de a primi pe fostul meu

elev, D. Brezulescu-Novaci, azi student universitar. Este acela care mi-a adunat materialul novăcean, ce ați crezut de cuviință a recunoaște, în „Negru Vodă”, ca un material de oarecare importanță.

Actualmente, are un material mult mai vast, mai bogat și mai precis, care, cred că Vă va interesa, mai cu seamă ciclul tradițiilor și legendelor asupra lui Negru Vodă în Gorj (care, aici, la Novaci, a venit ca reprezentantul unei legi <spurcate>, și a fost primit de novăceni nu tocmai politicos...)

Poate nu mai puțin interesant va fi și „Mihai Vodă”, ai cărui fini <țineau în arendă> minele din Baia de Fier (probabil, avea minele și la Baia de Aramă, în Mehedinți, poate <măcina> și aur din <Hațeganu> de pe Valea Jiului – cel puțin urmele explorărilor aurifere primitive pe scară întinsă se găsesc acolo pînă azi...)

În tot cazul, acest <Mihai Vodă>, <fugind de tătari>, a alergat aici să se ascundă în <Schitul Maicelor> novăcene – locul schitului există – iar, în urmă, pe <Poiana lui Mihai Vodă>, a fost ucis de Turci (sic) ce au venit de dincolo, din

Hațeg. În fine, veți vorbi cu D. Brezulescu, care Vă va arăta materialurile adunate de dînsul (...)*)

Că tînărul student avea, într-adevăr, „materialuri adunate”, o probează monumentalul tom al lui Grigore Gr. Tocilescu, apărut în anul 1900 și intitulat chiar așa: „Materialuri folclorice”, în care zona Novacilor – „Vatra folclorică novăceană”, cum i se spune acum – este bine reprezentată, prin aproape o sută treizeci de piese, dintre care a patra parte este oferită culegătorului, profesorul teleormănean Christea N. Țapu, în vara anului 1897, de către „informatorul” licean Dumitru Brezulescu.

Aportul lui apare și mai consistent, dacă se ține seamă de faptul că profesorul Țapu a cules și de la lăutarii „profesioniști” ai locului – Nicolae Cojocar, Nicolae Frățilă, Gheorghe Porumbescu, Ion Preuteșescu, Constantin Radu – dar mult mai puțin: în medie, sub douăzeci de piese, de la fiecare.

Asta dovedește că adolescentul „Matache”, cum era alintat pe-atunci, se familiarizase bine de tot cu folclorul

Prof. Ion NOVĂCESCU

clăcilor, șezătorilor și horelor din arealul novăcean și de la stînele din munții Novacilor, cărora le călcăse pragurile, încă din fragedă copilărie.

Ca „specii literare”, „materialurile” sale sînt, covîrșitor, doine – de dragoste, de dor, de păstorie, de cătănie etc. – și multe „strigături”.

Sigur, s-ar cuveni să fac și cîteva exemplificări cu asemenea „flori alese” – cum le-ar fi spus reputatul filolog Ovid Densusianu – dar prefer să închei cu o sugestie, o propunere, o speranță: ar fi foarte bine ca un cărturar novăcean să extragă toate aceste texte din masivul tom de „Materialuri folclorice” al lui Grigore Gr. Tocilescu, ca și din colecția „Cîntece de țară” a lui Tudor Pamfile, ca și din „România pitorească” a lui Alexandru Vlahuță, ca și din mini-monografia învățătorului Constantin Lianu, ca și din oricare altă tipăritură ori culegere în manuscris, și să le adune într-un volum care, eventual, să poarte titlul „Cîntece populare din Plaiul Novacilor”.

UN DOCUMENT ISTORIC DESPRE VAMA NOVACI

Bornă frontieră Groapa Seacă

Astăzi puțină lume mai știe că în Novaci a fost înființată pe la 1847 vama românească de la frontiera cu Austro-Ungaria. Hotarul Țării Românești la acea vreme era pe creasta munților unde și astăzi se mai vede stâlpul de frontieră de la Groapa Seacă. Desigur, ca în cazul oricărei granițe, în munții noștri erau construite puncte specifice de pază. Astfel la întretăierea dintre munții Plopu, Cerbu, Tolanu și Corneșu era o cazarmă a soldaților ce păzeau granița. De altfel și astăzi acel punct este numit „La Cazărmi”. La intrarea în Novaci dinspre munte, în punctul numit „Gurguleu” era poligonul de tragere al grănicerilor iar puțin mai jos, unde începea atunci „Drumul Finanțelor” sau „Calea Lată” (dispărute azi), era pichetul de grăniceri. De altfel, până de curând acel loc s-a numit „la Pichet” sau „Bechet”, cum pronunțau unii.

Sediul Vamei Novaci era în casele de pe strada Rânca nr. 98, acolo unde acum ies din piatră chipuri ale vechilor Regi daci, ale ciobanilor sau băcițelor. În posesia autorului acestor rânduri se află un document istoric din 1891 privind închirierea de către Vama Novaci, de la Profira Vințanu (bunica familiei noastre), a caselor și terenurilor necesare bunei funcționări a acestei instituții. Documentul cuprinde câteva informații interesante: chiria era de 60 de lei pe an (pe atunci banii erau mai toți de aur și de argint); contractul era pe 5 ani; plata se făcea în două tranșe – la 1

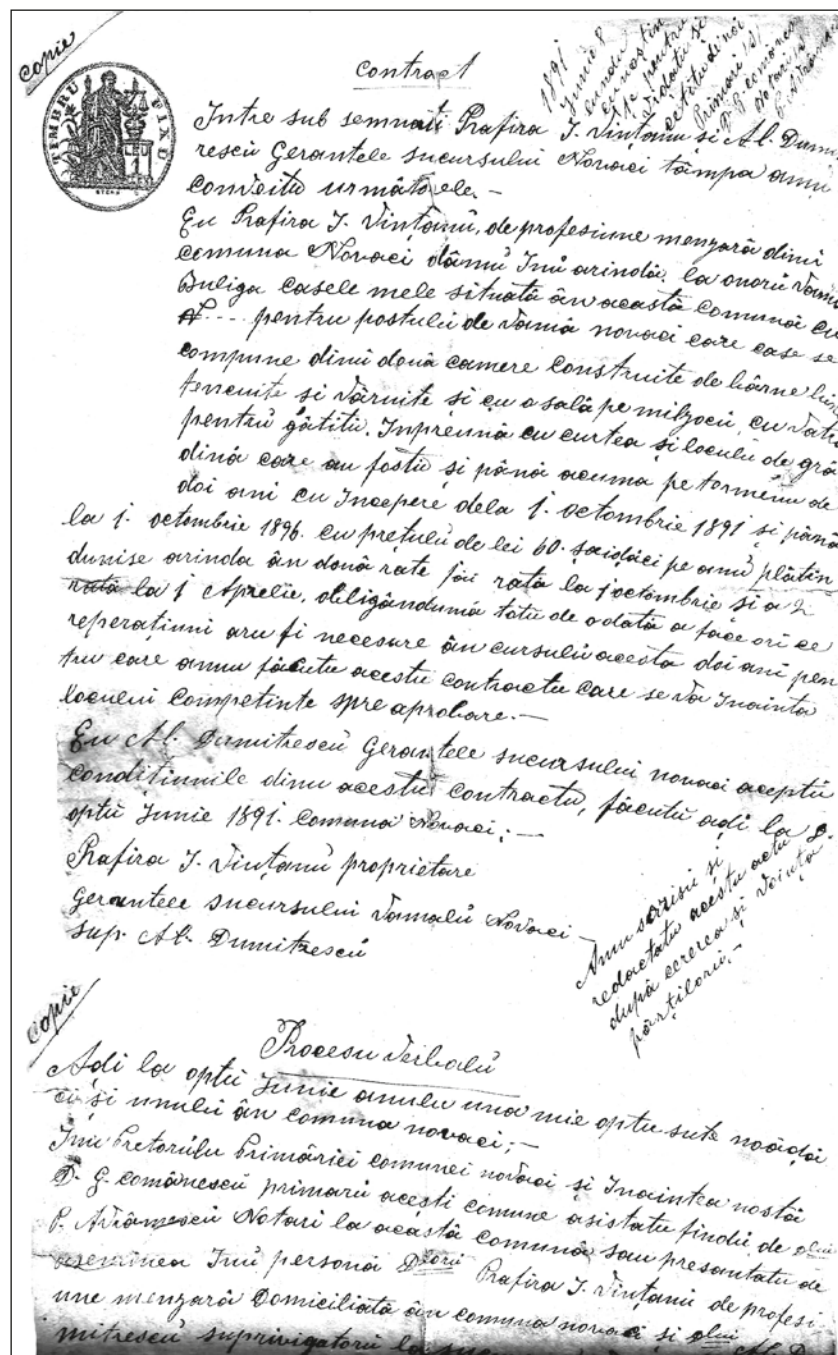
octombrie și la 1 aprilie; conducătorul Vamei era gerantul Al. Dumitrescu.

Alte informații pe care le conține documentul sunt că primar al Novaciului era D.G. Comănescu, că locuința închiriată avea două camere de bărne cu sală pe mijloc și că Vama Novaci era, de fapt, o sucursală a Vamei Buliga. Familia care închiriasse Vamei aceste case (locuință vameș, birouri, bucătărie, șopron pentru sală de mese, beci pentru depozitare alimente etc.) avea o altă locuință, undeva mai jos, cam la o distanță de 50-60 m. După cum se știe, timp de multe secole pe aici nu se construiau casele direct la șosea, ci mai departe de aceasta, pentru ca oamenii să se poată salva în caz de pericol.

Din acele construcții în care a funcționat Vama Novaci până pe la începutul secolului XX a mai rămas astăzi doar bucătăria unde se pregătea mâncarea pentru soldați și o parte a șopronului unde funcționa sala de mese. Timpul a așternut un strat gros de uitare peste ceea ce a fost Vama Novaci cândva. Doar uneori, după o ploaie torențială puternică, mai ies la iveală capetele de plumb ale gloanțelor grănicerilor la fostul poligon de tragere.

Uneori stau și privesc îndelung șoseaua, Transalpina, pe unde au fost Vama, pichetul de grăniceri, poligonul de tragere, cazarma și inima mi se strânge la gândul că unii politicieni ai noștri, în nesăbuiința lor, pot duce la fărâmițarea pământurilor străbune, așa cum au dorit și cum doresc și azi marile puteri din jurul nostru.

Prof. univ. dr. N. VINȚANU

PROFESORUL NOVĂCEAN PETRE ANGHEL DIN BISTRIȚA

În ultima mea carte, „Anotimpul amintirilor”, veneam cu o întrebare: „Cine n-a auzit de Novaci?” Și spuneam: „Nu cred că există loc în țara asta în care să nu se știe despre Novaci. O localitate care a împânzit țara și lumea cu valori incontestabile care aduc faimă și onoare Novaciului. Valorile acestea sunt mândria noastră, a celor rămași în glia strămoșească. Noi, cei rămași aici, avem datoria să ridicăm micuța noastră urbe la năzuințele regretatului Dumitru Brezulescu”.

Ca redactor șef al acestei publicații care doar peste o lună și ceva împlinește 3 ani de apariție neîntreruptă, îmi revine misiunea de a face cunoscute pentru novăcenii noștri de acasă și pentru generațiile viitoare nume de consăteni spre veșnică știință că pe acolo pe unde au fost ori sunt, nu au uitat că sunt novăceni și mai ales că ne mândrim cu ei.

În numărul trecut al publicației noastre am scris despre prof. univ. dr. inginer Liviu Sevastian Bocii, cel care a dus faima Novaciului până în Mexic.

În acest număr, vă propun o discuție cu un alt novăcean care a făcut și face cinste Novaciului nostru. Este vorba despre profesorul PETRE ANGHEL pe care soarta l-a dus și stabilit în Bistrița, județul Bistrița-Năsăud.

-Domnule profesor, cum ați ajuns în Bistrița?

- Pur și simplu prin căsătorie, o căsătorie venită

fulgerător de repede în urma unei vizite făcute fratelui meu, inginerul Constantin Anghel, stabilit și el tot în Bistrița. Sunt născut în Novaci, satul Pociovaliștea, sunt absolvent al liceului din localitate, promoția 1964. Am urmat cursurile Facultății de Matematică a Universității București. După terminarea facultății am lucrat, rând pe rând, ca profesor la Școala „Patru Frați” din fostul raion Urziceni, apoi la Școala Generală Adâncata, județul Ilfov, pentru ca în noiembrie 1972 să mă căsătoresc cu învățătoarea Sultana Ochian, fiica Inspectorului Școlar Nicolae Ochian, originar din Albeni, Gorj.

Așa am început o carieră didactică în Ardeal, încununată de succese. Mai întâi la Școala Generală Unirea, apoi la Grupul Școlar Construcții Bistrița, Liceul Electrotehnic, Liceul „Liviu Rebreanu”, Liceul Industrial nr. 1, vreo 13 ani. După Revoluție am revenit la Liceul „Liviu Rebreanu”, de unde m-am pensionat în anul 2007. După pensionare am continuat activitatea didactică, predând matematica la diferite școli din Bistrița.

Sunt singurul profesor din Novaci care am predat matematica timp de 20 de ani la Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița, unul dintre cele mai renumite licee din țară.

Pe lângă activitatea didactică am îndrăgit și

activitatea jurnalistică, fiind colaborator al revistelor Gazeta Matematică și Anuarul Matematic. Am publicat 65 articole de importanță deosebită, fiind colaborator și al ziarului „Răsunetul” din Bistrița.

-Domnule profesor, cu ce ocazie prin Novaci?

- Am venit la întâlnirea organizată cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la terminarea liceului novăcean și bineînțeles acasă, pe meleagurile natale pe care nu pot să le uit niciodată și care au constituit rampa mea de lansare în viață.

- Domnule profesor, trăiți în frumosul oraș ardelean Bistrița, un oraș cu populație, într-adevăr preponderent românească, dar și cu populație maghiară și chiar germană. Cum vă înțelegeți cu etnicii maghiari, cu celelalte entități, de religii diferite?

- Cu toții suntem locuitori ai Municipiului Bistrița. Trăim într-o înțelegere perfectă. Nu ne separă interesele politice, dezbinările nu apar în rândul populației municipiului; ele sunt rodul politicienilor. În Bistrița, trăim într-o armonie perfectă, fiind locuitori ai Ardealului, al Sfântului pământ românesc.

Vă mulțumesc și vă aștept să colaborați și cu publicația noastră, „Novăceanul”. Așteptăm opiniile unui novăcean, ale unui profesor novăcean din Bistrița, județul Bistrița-Năsăud.

Constantin DĂRVĂREANU

NEDEIA DE LA SFÂNTUL ILIE

Viața oamenilor de la munte a cunoscut sute și sute de ani două mari anotimpuri: cel călduros și cel friguros, desigur, cu treceri mai rezezi sau mai molcome de la unul la altul. Pentru ciobani, vara era timpul în care se obțineau bogate roade din muncă, dar și cel al pregătirilor pentru viața și activitatea lor din lunile și chiar anii următori. Nedeile, ca mari sărbători ale începutului verii aveau funcții multiple în existența lor milenară: se întâlneau frații aflați de o parte și de alta a munților, se făceau schimburi de produse, se procurau scule și unelte de lucru, îmbrăcăminte și încălțăminte, se cumpărau și se vindeau animale etc. Una dintre cele mai importante funcții era însă cea a pregătirilor pentru întemeierea unei noi familii. Aceasta reiese și din dese povestiri ale bătrânilor care spuneau că „s-au luat la Nedei”.

În zona munților noștri, Nedeile au fost, în vechime, sărbătorite la Poiana Muierii, la Vârful Nedeii, la Obârșia Lotrului etc., iar mai târziu o mare amploare a luat sărbătorirea la Polovragi a Nedeii de Sfântul Ilie. După unele scrieri, aici, la Polovragi, se sărbătorea Nedeia încă din secolul al XVII-lea, unde se întâlneau locuitori din Oltenia, Ardeal, Argeș și chiar zone mai îndepărtate ca Banat, Țara Bârsei etc.

Important mi se pare că o astfel de sărbătoare marca puternic viața oamenilor de pe aceste locuri. Aceasta pentru că Nedeia de la Polovragi a fost zeci și zeci de ani cea mai mare din Oltenia de Sub Munte. Pregătirea pentru un astfel de eveniment se făcea cu săptămâni înainte: băieții și fetele își pregăteau cu grijă costumele; negustorii își alegeau cele mai bune mărfuri pentru vânzare iar ciobanii, văcării, porcarii sau stăvarii își făceau calculele privind vânzarea animalelor. Într-o mare măsură prețul oilor, vacilor, porcilor, cailor și măgarilor, al brânzei, lânii și pieilor, dar și al porumbului și grâului se stabilea aici pentru aproape tot anul, așa cum se stabilește azi prețul barilului de petrol la marile burse ale lumii.

Nedeia de la Polovragi avea un caracter complex: târg de mare anvergură, întâlnirea fraților de peste munți, „ochirea” alesei sau alesului inimii, schimb de informații despre vreme, recoltă, ciobănie, urși, lupi sau alte dihanii care au tăbărit pe turmă sau aprecieri la un pahar de bere și 10 mici despre cum este anul, despre ce mai este prin lume etc.

Îmi aduc aminte, că fiind copil, am mers de multe ori pe jos sau călare pe cal la Târgul de Sfântul Ilie. Aici era o mare de oameni care se

Prof. univ. dr. N. VINȚANU

revărsa spre șesul din centrul comunei, de unde se auzea un vuiet nemaîntâlnit: scârțâit de tiribombe, strigătele negustorilor de limonadă sau înghețată, pocnetul puternic al „pistoalelor cu dop”, țipătul celor care se speriau de scamatorii care înghițeau săbii, dangătul clopotelor de vaci sau oi pe care le încercau cumpărătorii acestora, chemările negustorilor ambulanți care te îmbiau să vezi lupta cu ursul sau să îți încerci norocul prin „biletul tras de papagal” etc.

Azi, în capitalismul nostru mioritic, Nedeia de la Polovragi de Sfântul Ilie s-a schimbat radical. Au apărut alte „mașinării”, mai sofisticate, în locul vechilor tiribombe și scrâncioburi, care, desigur, generează mai multă adrenalină și sunt, evident, mai scumpe. La o simplă ochire vezi că aproape jumătate din terenul târgului este ocupat de „vechituri”, de așa-zisele „second hand”, adică de ceea ce au aruncat la gunoi „boierii” din occident. Mulțimea de mașini și rulote ale vânzătorilor ocupă și ele cam un sfert din suprafața târgului, rămânând doar un sfert pentru vânzarea altor mărfuri. Deși se desfășoară și unele spectacole artistice, putem spune că marea horă de altă dată a dispărut.

S-au schimbat și sortimentele mărfurilor de la Târgul de Sfântul Ilie. Au apărut coase mecanice sau electrice, tractorașe, tot felul de generatoare electrice, televizoare, celulare și alte minuni ale tehnicii de azi. Poposind câteva clipe în fața unor astfel de standuri de mărfuri văd că mulți privesc, unii chiar întrebă câte ceva, dar foarte puțini cumpără. Ici-acolo aud câte o voce care spune că trebuie să vândă jumătate din turma de oi sau toată brânza de pe vară pentru a cumpăra „minunile” astea.

Așezat la masa unui fel de bufet ambulant pentru a servi o cafea, observ fețele încrâncenate ale oamenilor. Tema centrală a discuțiilor o constituie banii care le lipsesc. De ce le lipsesc? Pentru că munca lor este plătită cu mai nimic iar cerințele vieții sunt din ce în ce mai mari. Toate acestea mă duc cu gândul la ceea ce a fost sute de ani Nedeia de la Polovragi și la ce a ajuns: loc de defacere a vechiturilor așa-zisei lumi civilizate, încă un prilej de afla că suntem săraci și că nu prea avem speranțe să ni se schimbe soarta, toate acestea în vreme ce mai marii de la București se întrec în vorbe frumoase despre Proiectul de țară. Care țară? Tudor Vladimirescu parcă a spus că Patria, adică Țara, este Poporul, nu tagma jefuitoarelor...

O nouă apariție
editorială la
Novaci

Poet al cugetărilor profunde, căutător al tainelor sufletului, îndrăgostit de cuvânt, scrie poezie cu tematică variată: filozofică, de dragoste, patriotică, populară, religioasă, peisagistică. Autorul folosește un limbaj simplu, dar trăirile sunt intense, așternând pe mantia experienței de viață bogată sa înțelepciune. Poezia rămâne preocuparea de taină a poetului, c-un conținut liric bogat, folosind figuri de stil pe-o plajă întinsă, transmite emoții și dorința de-a fi citită.

Învelit de cuvânt, universul poetului în creația duțiană este pe un drum ascendent, iar numele creatorului de frumos va rămâne scris pe un sâmbure încrustat în fructul timpului.

Ion Sabin Cerna

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Constantin DĂRVĂREANU, redactor șef
Nicolae VINȚANU, redactor șef adj.
Otilia GIURCA, redactor
Elena BASARABĂ, redactor
Tel. 0744 656 726, e-mail: darvareanu@yahoo.com

Ziar tipărit cu sprijinul
Primăriei
și Consiliului Local Novaci
și al obștilor de moșneni din Novaci,
Pociovaliștea și Cernădia.

Pre-press & print:

Tipografia
ProdCom

S.C. TIPOGRAFIA PROD COM S.R.L.
Târgu-Jiu, Gorj, str. Lt. Col. Dumitru Petrescu, nr.20
Tel. 0253-212.991, Fax 0253-218.343
E-mail: tipografia.prodcom@gmail.com

Tehnoredactare:
RODICA TEIȘI